

DOI: 10.34015/2523-4552.2026.1.20

УДК 343.42

Юзікова Н. С.,

*доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри адміністративного і кримінального
права Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0879-2228>*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ОБРЯДУ

Стаття присвячена комплексному порівняльно-правовому аналізу міжнародного та національного законодавства, що регулює кримінальну відповідальність за перешкоджання здійсненню релігійного обряду, як складової реалізації фундаментального права людини на свободу віросповідання. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення належного рівня кримінально-правового захисту цього права в умовах сучасних викликів, пов'язаних із зростанням релігійної напруженості, конфліктів та різних форм дискримінації за релігійною ознакою.

У роботі визначені ключові міжнародно-правові акти у сфері прав людини, а також акти національного законодавства України, якими регламентовано право людини на свободу віросповідання, зокрема його частиною є норми кримінального права, що встановлюють відповідальність за перешкоджання здійсненню релігійних обрядів. Обґрунтовано, що міжнародні стандарти закріплюють загальні гарантії свободи віросповідання та заборону дискримінації, тоді як національне законодавство конкретизує ці положення через встановлення складів кримінальних правопорушень і визначення відповідальності за їх вчинення.

Особливу увагу приділено дослідженню зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони свободи віросповідання на прикладі законодавства окремих європейських держав. Встановлено, що у більшості країн кримінально-правові норми, спрямовані на захист свободи совісті та релігійних почуттів, характеризуються більшою деталізацією та диференціацією складів правопорушень, ніж у національному законодавстві України. Зокрема, виокремлюються такі форми протиправної поведінки, як насильницьке перешкоджання богослужінням, образа релігійних почуттів, порушення громадського порядку під час релігійних церемоній, а також інші дії, що посягають на свободу релігійного самовираження.

На основі проведеного аналізу доведено, що чинна редакція ст. 180 Кримінального кодексу України містить низку оціночних і недостатньо кон-



кретизованих формулювань, що ускладнює її практичне застосування та створює передумови для неоднозначного тлумачення. У зв'язку з цим обґрунтовується необхідність удосконалення кримінально-правових норм шляхом їх уточнення, деталізації ознак складу правопорушення та врахування позитивного зарубіжного досвіду.

Зроблено висновок, що ефективний захист права на свободу віросповідання можливий лише за умови гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення якості кримінально-правових норм та забезпечення їх належного правозастосування. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою конкретних пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України у цій сфері.

Ключові слова: *свобода віросповідання, кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, релігійний обряд, перешкоджання, міжнародні стандарти, порівняльне право, права людини.*

Постановка проблеми. Свобода віросповідання, складовою якої є можливість особи безперешкодно здійснювати релігійні обряди, є одним із фундаментальних прав людини, закріплених у низці основоположних міжнародних актів з прав людини: Загальній декларації прав людини (ООН, 1948 р., ст. 18), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (ООН, 1966 р., ст. 18), Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості й дискримінації на підставі релігії чи переконань (ООН, 1981 р., ст. 1), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Рада Європи, 1950 р., ст. 9), Хартії Європейського Союзу про основні права (2000 р., ст. 10), Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин (ООН, 1992 р., ст. 2). Внаслідок ратифікації Верховною Радою України ці акти на підставі ст. 9 Конституції України та ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» є частиною національного законодавства України.

Щодо актів національного права, то свобода совісті та віросповідання регулюється такими актами

законодавства, як Конституція України, Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», Закон України «Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій». Крім того, у національному законодавстві кримінальна відповідальність за перешкоджання здійсненню релігійних обрядів передбачена ст. 180 КК України. Ключовим є положення про недопустимість застосування до людини примусу, який принижує її свободу мати чи приймати релігію або переконання.

Водночас кримінально-правова охорона цього права та його складових у різних державах істотно відрізняється: неоднаково визначаються ознаки перешкоджання релігійному обряду, межі криміналізації та зміст відповідальності. Попри наявність міжнародних стандартів і практики Європейського суду з прав людини з цього питання, у національному законодавстві зберігаються прогалини та неузгодженості щодо кримінальної відповідальності за перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Це породжує проблеми неоднакового тлумачення відповідних

норм, ускладнює їх застосування та знижує ефективність захисту свободи віросповідання. У зв'язку з цим актуальним є з'ясування відповідності положень національного кримінального законодавства міжнародним стандартам, а також визначення напрямів удосконалення кримінально-правової охорони права на здійснення релігійного обряду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення свободи віросповідання в кримінально-правового ракурсу досліджували такі науковці: О. В. Білаш, О. І. Ковтун, М. М. Колиба, О. В. Кришевич, Ю. Кульчинська, В. В. Курафєєв, С. Я. Лихова, О. С. Лук'янченко, В. І. Маркін, О. С. Островський, М. В. Палій, В. М. Панькевич, І. О. Рощина, М. І. Хавронюк, О. М. Шармар, І. Г. Швидченко, Л. В. Ярмол та інші.

Значну увагу розкриттю питань кримінально-правової охорони права на свободу віросповідання в Україні приділено в докторській дисертації С. Я. Лихової (2006 р.) [9], також в кандидатських дисертаціях: М. В. Палія (2002 р.) [13], І. Г. Швидченко (2009 р.) [17], В. М. Панькевич (2010 р.) [14], В. І. Маркіна (2012 р.) [10], О. В. Білаша (2013 р.) [1], О. С. Островський (2014 р.) [12]. Щодо останніх досліджень, то слід відмітити захищену І. Т. Корінцем в 2025 році дисертацію доктора філософії на тему: «Кримінально-правова охорона свободи віросповідання в Україні», в якій розглядається забезпечення захисту права особи на свободу віросповідання у зарубіжних державах та з'ясовано, що безпосередньо перелік діянь, які підлягають кримінально-правовій охороні є доволі широким і залежить від кримінально-правової традиції й особливостей кожної кон-

кретної держави. Крім того, передбачає два підходи: нейтральний (державою декларує у національних нормативно-правових актах право громадян на свободу віросповідання та окреслює межі цього права, не втручається в нього і охороняє його) та позитивний (позитивне відношення держави до сповідання її громадянами релігії) [4]. Таким чином, підсумовуючи стан дослідження кримінально-правової охорони свободи віросповідання, необхідно окреслити, що, не зважаючи на зацікавленість наукової спільноти вказаним питанням, теоретична база з окресленої проблематики знаходиться лише на стадії свого формування.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні особливостей зарубіжного досвіду кримінальної відповідальності за перешкодження здійсненню релігійного обряду.

Виклад основного матеріалу. Дослідження зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони свободи віросповідання становить інтерес передусім з точки зору вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства. В національному законодавстві кримінальна відповідальність за перешкодження релігійним обрядам передбачена ст. 180 КК України, яка розглядає випадки, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд та примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду. Міститься вказівка на діяння «перешкодження діяльності» без опису його ознак, тобто перешкодження слід розуміти як діяння (дії чи бездіяльність) зі створення будь-яких перепон, які унеможливають або

істотно ускладнюють проведення релігійного обряду. Тобто, під перешкоджанням необхідно окреслити протиправну поведінку винного, спрямовану на втручання в діяльність особи або групи осіб із метою змусити вчинити або не допустити вчинення певних дій (бездіяльності) щодо проведення релігійного обряду.

Отже, перешкоджання проведення релігійного обряду може полягати у створенні як непереборних перешкод у реалізації права особи на певну законну діяльність, так і перешкод, що не виключають можливості здійснювати відповідну діяльність, а тільки ускладнюють реалізацію права на її здійснення. Також, перешкоджання може виступати і як процес, коли особа здійснює певне діяння, спрямоване на припинення проведення релігійного обряду, але їй це не вдається) і як результат, коли внаслідок певного впливу на суб'єкта діяльності він її припиняє. Таким чином, перешкоджання завжди є суспільно небезпечним діянням і полягає в обмеженні прав людини на проведення релігійного обряду, тобто в порушенні її прав та свобод, але ступінь суспільної небезпеки такого перешкоджання різний і залежить від різних чинників.

Для порівняння, хотілось відмітити зарубіжний досвід, де законодавець акцентує увагу на перешкоджанні законній діяльності під час проведення релігійного обряду, оскільки такі норми, що передбачають відповідальність за перешкоджання відправленню релігійних обрядів, культів, є традиційними для більшості кримінальних кодексів. Тобто, зацентровано увагу на незаконності перешкоджання, а також на

захисті від зриву обрядів, що супроводжується насильством, погрозами або образливими діями. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за перешкоджання здійсненню релігійного обряду свідчить про високий рівень правової охорони свободи совісті та віросповідання.

Законодавство багатьох країн (наприклад, Німеччини, Польщі, Іспанії) відносить перешкоджання релігійним обрядам до розділів, що захищають громадський спокій, свободу совісті та релігійні почуття громадян. Щодо відповідальності за перешкоджання вільному віросповіданню, здійсненню релігійних обрядів і служб, то кримінальне законодавство Республіки Болгарія в ст. 165, тобто діяння визнається злочином, якщо відповідні обряди не порушують законів країни, громадського порядку і загальноприйнятих норм поведінки. В КК Польщі (ст. 195) передбачено кримінальну відповідальність за перешкоджання публічному здійсненню релігійного обряду, що є захистом права на свободу віросповідання, а КК Албанії визнає злочином також перешкоджання вільному вираженню своїх релігійних вірувань, кримінальне законодавство Бельгії – перешкоджання присутності при здійсненні релігійного обряду, кримінальне законодавство Туркменістану містить більш загальну норму, яка передбачає відповідальність за перешкоджання здійсненню права на свободу совісті та віросповідання (ст. 154) [13, 16].

Якщо взяти для порівняння, то в Особливій частині КК ФРН передбачає окрему главу і в розділі 11 «Злочини, що стосуються світогляду та релігії» окреслені склади зло-

чинів: §166 «Образа віросповідання, релігійних громад і світоглядних об'єднань» та §167 «Перешкоджання відправленню релігійних обрядів, культів», §167а «Перешкоджання здійсненню похоронного обряду». Що і так, зупинимось на деталізації кримінально протиправних дій, що стосується образи віросповідання, релігійних громад і світоглядних об'єднань передбачені дії протиправного характеру публічного приниження чи образи будь-яким способом змісту релігійних переконань або світогляду іншого, якщо такі дії викликають порушення громадського порядку, також це стосується церкви, що діє на території держави, або іншого релігійного товариства, їх організації або звичаїв, якщо такі дії викликають порушення громадського порядку. Що стосується кримінально протиправних дій при перешкоджанні відправленню релігійних обрядів, культів це може бути як умисне чи в в грубій формі порушення богослужіння на території церкви, яка діє на території держави чи будь-якої іншої релігійної громади, крім того скоєння будь-якого образливого бешкету в місці, яке призначено для проведення богослужіння релігійної громади, що діє на території держави. Також необхідно звернути увагу, що в кримінальному кодексі передбачено, перешкоджання здійсненню похоронного обряду, яке полягає в умисному перешкоджанні проведенні поховального обряду на території церкви чи будь-якої іншої релігійної громади [8]. Враховуючи масив статей КК ФРН, який зосереджує увагу на захисті правових відносин віросповідання при цьому захищаючи релігійні переконання особи як прояву свободи

світогляду та передбачає захист церкви так і її членів, крім того порядок виконання релігійної діяльності, а головне приділяє увагу основним виявам здійснення релігійних обрядів щодо реалізації, таким чином, права на свободу віросповідання. Зокрема, у ФРН перешкоджання здійсненню релігійного обряду (застування насильства або погрози, тобто вчинення насильницьких дій або погроз щодо вірян чи організаторів обряду) є кримінальним злочином, передбаченим Кримінальним кодексом і згідно з § 167 StGB передбачає відповідальність за перешкоджання релігійним службам, а також за вчинення насильницьких чи хуліганських дій у місцях культу та за зрив релігійних заходів або насильницькі дії проти вірян передбачено штраф або позбавлення волі терміном до 3 років, що захищає свободу совісті та мирне проведення богослужінь. Що стосується понятійного аспекту, то незаконний зрив - умисне перешкоджання, зрив або порушення законного релігійного обряду (поширюється на всі зареєстровані релігійні громади та їх звичаї): богослужіння або поховання у церкві чи іншому місці поклоніння та це питання аналогічно окреслено щодо відповідальності і в національному кримінальному законодавстві.

Звертаючи увагу, для порівняння на кримінальне законодавство Австрії, то враховуючи розділ 8 «Злочинні діяння проти релігійного спокою та спокою померлих» де передбачено статті §189 «Порушення відправлення релігійних обрядів» в якому передбачена кримінальна відповідальність за перешкоджання здійснення релігійних обрядів, тому

має схожі властивості зі ст. 180 КК України. [6]. Що стосується кримінального законодавства Іспанії, то у розділі 2 «Про злочини проти свободи совісті, релігійних почуттів і поваги до померлих» глави IV яке передбачає кримінальну відповідальність за злочини проти свободи совісті й релігійних почуттів і також, зосереджує увагу на перешкоджанні, перериванні або серйозних порушеннях релігійних церемоній будь-якої конфесії, які не заборонені законодавством, що теж передбачено і в національному законодавстві. В ст. 522 КК Іспанії вказано, що є перешкоджанням насильством, залякуванням, застосуванням сили й будь-яким іншим протиправним примус члену або членам якої-небудь релігійної конфесії для здійснення релігійних обрядів чи присутність на них. Також, в ст. 523 КК Іспанії окреслено, що кримінальна відповідальність за перешкоджання релігійним діям зареєстрованої конфесії шляхом насильства, погроз, організації заворушень або образи. Цікавим моментом виступає виділення статей в Кримінальному кодексі Іспанії складів злочинів, які безпосередньо деталізують порушень прав людини на віросповідання, а саме ст. 524 КК Іспанії передбачає образа релігійних почуттів віруючих та ч. 1 ст. 525 КК Іспанії знущання над переконаннями, обрядами і окремо ч. 2 ст. 525 КК Іспанії над особами, які не сповідує жодну релігію [5].

Узагальнюючи порівняльно-правову характеристику кримінального зарубіжного законодавства щодо відповідальності за правопорушення проти права людини на свободу віросповідання, то в більшості країн правовідносини з приводу ре-

лігії реалізуються в двох різних за спрямованістю, але однакових за кримінально-правовою складовою напрямках охорони та захисту правовідносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання. Перший – це відносини держави та церкви, окрім кримінального законодавства, регулюються іншими нормативно-правовими актами щодо заборони дискредитувати визнані державою релігії, розпалювати ворожнечу або вчиняти насильницькі дії чи обмежувати права представників певної релігії. Другий – це визнання права людини на свободу віросповідання та забезпечення його охорони й захисту засобами шляхом встановлення кримінальної відповідальності з кримінальними правопорушення проти права особи на релігійні складові.

Таким чином, національне законодавство чітко визначає конкретні дії, які є кримінально протиправними (перешкоджання), тоді як міжнародне право дає більш ширші межі прав людини, які мають бути захищені. Що стосується міжнародного законодавства, то зосереджується на забороні дискримінації, тоді як національне законодавство деталізує відповідальність за насильство або руйнування культових споруд. Також, міжнародне право вимагає від держав криміналізувати будь-які форми перешкоджання здійсненню релігійних обрядів, що базуються на дискримінації та забезпечувати правовий захист релігійних громад. Тому, на даний час існує необхідність покращення норм у ст. 180 КК України, оскільки нечіткі формулювання ускладнюють притягнення до відповідальності, особливо у випадках прихованого або непрямого перешкоджання.

Висновки. Що стосується впливу церкви на суспільне життя та визнання ціннісними релігійних відносин, то вони залежить від характеру забезпечення захисту кримінально-правовими нормами, які виникають із приводу реалізації особами права на свободу віросповідання. Кримінально-правове забезпечення відносин у сфері віросповідання (пов'язані з релігією та правом людини) ґрунтується на тому, які саме правовідносини в цій сфері захищаються кримінальним правом у певний період розвитку держави. Однак наявні проблемні питання встановлення та застосування кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти права людини на свободу віросповідання певним чином знижують рівень гарантування його реалізації.

Ефективність захисту права на здійснення релігійних обрядів знач-

ною мірою залежить від практики її застосування, а напрямом розвитку виступає вдосконалення законодавства з урахуванням міжнародних стандартів та забезпечення реального механізму захисту прав людини. Крім того, кримінально правовий аспект встановлює межі поведінки і осіб, які реалізують право на свободу віросповідання та інших осіб, які вступають у сфері відносин релігії.

Таким чином, міжнародне право формує загальні стандарти захисту свободи віросповідання, тоді як національне законодавство України конкретизує ці стандарти через встановлення кримінальної відповідальності. Аналіз зарубіжного законодавства свідчить, що правова охорона свободи віросповідання є комплексним механізмом, який забезпечує повагу до релігійних потреб громадян та запобігає конфліктам на ґрунті релігійної ворожнечі.

Список використаних джерел

1. Білаш О. В. Кримінальна відповідальність за незаконні дії щодо релігійних споруд або святинь : автореферат дис. ... к.ю.н. 12.00.08. Одеса, 2013. 21 с.
2. Загальна декларація прав людини : Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. Офіційний вісник України. № 93.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
4. Корінець І. Деякі питання кримінально-правової охорони свободи віросповідання за законодавством окремих держав. *Наше право*. 2024. № 2. С. 266–272. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2024.2.37>
5. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія/ під. ред. В. М. Менчинського; переклад українською мовою О. В. Лішевської. Київ: ОВК, 2016. 284 с.
6. Кримінальний кодекс Республіки Австрія. URL: <https://legislationline.org/sites/default/files/202312/Criminal%20Code%20of%20the%20Republic%20of%20Austria%20%281974%2C%20as%20amended%201998%29%20%28English%29.pdf> (дата звернення: 13.02.2026).
7. Кримінальний Кодекс України : Кодекс України від 05 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
8. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччина. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/14324>. (дата звернення: 13.02.2026).

9. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України): монографія. Київ : Київський університет, 2006. 573 с.
10. Маркін В. І. Кримінально-правова охорона свободи віросповідання в Україні : автореферат дис. ... к.ю.н. 12.00.08. Львів, 2012. 21 с.
11. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 13.02.2026).
12. Островський О. С. Кримінальна відповідальність за порушення права людини на свободу віросповідання за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 21 с.
13. Палій М. В. Злочинність у сфері віросповідання та боротьба з нею : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2002. 19 с.
14. Панькевич В. М. Кримінально-правова характеристика порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.
15. Про міжнародні договори України. Закон України від 29 червня 2006 р. No 1906-IV // ВВР України. 2004. № 50. Ст. 540.
16. Кримінальний кодекс Туркменістану від 17 квітня 2022 року. URL: <https://surl.li/uuhsii> (дата звернення: 13.02.2026).
17. Швидченко І. Г. Свобода віросповідання як об'єкт кримінально-правової охорони : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2009.19 с.

References

1. Bilash, O. V. (2013). *Kryminalna vidpovidalnist za nezakonnii dii shchodo relihiynykh sporud abo sviatyn* [Criminal liability for illegal actions concerning religious buildings or shrines] (Candidate dissertation abstract, Odesa).
2. Universal Declaration of Human Rights (Res. 217 A (III)). (1948, December 10). United Nations. *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*, 93.
3. Constitution of Ukraine No. 254k/96-VR (1996, June 28). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Korinets, I. (2024). Deiaki pytannia kryminalno-pravovoi okhorony svobody virospovidannia za zakonodavstvom okremykh derzhav [Some issues of criminal law protection of freedom of religion under the legislation of certain states]. *Nashe Pravo*, 2, 266–272. <https://doi.org/10.32782/NP.2024.2.37>
5. Menchynskyi, V. M. (Ed.). (2016). *Kryminalnyi kodeks Korolivstva Ispaniia* [Criminal Code of the Kingdom of Spain] (O. V. Lishevska, Trans.). OVK.
6. Criminal Code of the Republic of Austria. (1974). <https://legislationline.org/sites/default/files/202312/Criminal%20Code%20of%20the%20Republic%20of%20Austria%20%281974%2C%20as%20amended%201998%29%20%28English%29.pdf>
7. Criminal Code of Ukraine No. 2341-III (2001, April 5). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Criminal Code of the Federal Republic of Germany. (n.d.). <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/14324>
9. Lykhova, S. Ya. (2006). *Zlochyyny u sferi realizatsii hromadianskykh, politychnykh ta sotsialnykh prav i svobod liudyny i hromadianyna (rozdil V Osoblyvoi chastyny KK Ukrainy)* [Crimes in the sphere of realisation of civil, political and social rights and freedoms of a person and citizen (Section V of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine)]. Kyivskyi universytet.

10. Markin, V. I. (2012). *Kryminalno-pravova okhorona svobody virospovidannia v Ukraini* [Criminal law protection of freedom of religion in Ukraine] (Candidate dissertation abstract, Lviv).
11. International Covenant on Civil and Political Rights. (1966). United Nations. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
12. Ostrovskiy, O. S. (2014). *Kryminalna vidpovidalnist za porushennia prava liudyny na svobodu virospovidannia za kryminalnym pravom Ukrainy* [Criminal liability for violation of the human right to freedom of religion under criminal law of Ukraine] (Candidate dissertation abstract, Lviv).
13. Palii, M. V. (2002). *Zlochynnist u sferi virospovidannia ta borotba z neiu* [Crime in the sphere of religion and combating it] (Candidate dissertation abstract, Kyiv).
14. Pankevych, V. M. (2008). *Kryminalno-pravova kharakterystyka porushennia rivnopravnosti hromadian zalezho vid yikh rasovoi, natsionalnoi nalezhnosti abo stavlennia do religii* [Criminal law characteristics of violation of equality of citizens depending on their race, nationality or attitude to religion] (Candidate dissertation abstract, Kyiv).
15. Law of Ukraine “On International Treaties of Ukraine” No. 1906-IV (2006, June 29). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 50, Art. 540.
16. Criminal Code of Turkmenistan. (2022). <https://surl.li/uuhsii>
17. Shvydchenko, I. H. (2009). *Svoboda virospovidannia yak obiekt kryminalno-pravovoi okhorony* [Freedom of religion as an object of criminal law protection] (Candidate dissertation abstract, Kyiv).

Yuzikova N. S., Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative and Criminal Law of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0879-2228>

Foreign experience of criminal liability for obstructing the performance of religious rites

The article is devoted to a comprehensive comparative legal analysis of international and national legislation regulating criminal liability for obstruction of the performance of religious rites as an integral component of the fundamental human right to freedom of religion. The relevance of the study is обусловлена the need to ensure an adequate level of criminal law protection of this right in the context of contemporary challenges, including the growth of religious tensions, conflicts, and various forms of discrimination based on religion.

The paper identifies key international legal acts in the field of human rights, as well as acts of national legislation of Ukraine, which regulate the human right to freedom of religion. In particular, its part is the norms of criminal law that establish responsibility for preventing the performance of religious rites. It is substantiated that international standards enshrine general guarantees of freedom of religion and the prohibition of discrimination, while national legislation specifies these provisions by establishing the elements of criminal offenses and determining responsibility for their commission.

Particular attention is paid to the analysis of foreign experience in the criminal law protection of freedom of religion, based on the legislation of selected European states. It is established that in most countries, criminal law provisions aimed

at protecting freedom of conscience and religious feelings are characterized by a higher degree of detail and differentiation compared to Ukrainian legislation. In particular, such forms of unlawful conduct are distinguished as violent obstruction of religious services, insult to religious feelings, disturbance of public order during religious ceremonies, and other actions infringing upon the freedom of religious expression.

Based on the conducted analysis, it is argued that Article 180 of the Criminal Code of Ukraine contains a number of evaluative and insufficiently specific formulations, which complicates its practical application and creates prerequisites for inconsistent interpretation. In this regard, the necessity of improving criminal law provisions through clarification, specification of the elements of the offense, and consideration of positive foreign experience is substantiated.

It is concluded that effective protection of the right to freedom of religion is possible only through the harmonization of national legislation with international standards, improvement of the quality of criminal law norms, and ensuring their proper enforcement. Prospects for further research are associated with the development of specific proposals for improving the criminal legislation of Ukraine in this area.

Keywords: *freedom of religion, criminal liability, criminal offense, religious rites, obstruction, international standards, comparative law, human rights.*

Цитування за ДСТУ 8302:2015: Юзікова Н. С. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за перешкоджання здійснення релігійного обряду. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2026. № 1(35). С. 222-232. DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.20>

Citation APA: Yuzikova, N. S. (2026). Zarubizhnyi dosvid kryminalnoi vidpovidalnosti za pereshkodzhannia zdiisnennia relihiinoho obriadu [Foreign experience of criminal liability for obstructing the performance of religious rites]. *Bulletin of the Penitentiary association of Ukraine*, 1(35), 222-232. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2026.1.20>

Внесок автора. Автор самостійно здійснила концептуалізацію дослідження, аналіз джерел, підготовку тексту статті та формулювання висновків. Автор ознайомила з остаточною версією рукопису, схвалив її та погодився з поданням статті до публікації.

Академічна доброчесність. Автор підтверджує оригінальність, точність і достовірність тексту статті та наведених у ній результатів, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Використання інструментів штучного інтелекту). Автор засвідчує, що під час підготовки цієї статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Фінансування. Дослідження виконано в межах наукової діяльності авторів у відповідних установах і не мало окремого зовнішнього фінансування.

Author Contribution. The author independently conceptualized the study, analyzed the sources, prepared the text of the article, and formulated the conclusions. The author reviewed the final version of the manuscript, approved it, and agreed to submit the article for publication.

Academic Integrity Statement. The author confirms the originality, accuracy, and reliability of the text of the article and the results presented therein, as well as compliance with the principles of academic integrity.

Use of Artificial Intelligence Tools. The author certifies that no artificial intelligence tools were used in the preparation of this article.

Conflict of Interest. The author declares that there is no actual or potential conflict of interest.

Funding. The study was carried out within the framework of the authors' academic activity at their respective institutions and received no specific external funding.

Надійшла: 20.02.2026

Прийнята до друку: 27.03.2026

Опублікована: 30.04.2026

Received: 20 February 2026

Accepted for publication: 27 March 2026

Published: 30 April 2026